

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
соціальної економіки
Протокол № 1 від 01.09.2025 р.

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	С "Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини"
Спеціальність	С1 "Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)"
Освітній рівень	третій (освітньо-науковий)
Освітня програма	"Економіка"
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробник:
к.е.н., доцент

Олег ІВАНІСОВ

Завідувач кафедри
соціальної економіки

Галина НАЗАРОВА

Гарант програми

Галина НАЗАРОВА

Харків
2025

ВСТУП

У сучасному світі соціально-економічні системи постійно стикаються зі складними викликами, такими як глобалізація, економічні кризи, соціальна нерівність, технологічні зміни та екологічні проблеми. Розуміння закономірностей їхнього розвитку дозволяє ефективно адаптуватися до змін і передбачати їх наслідки. Вивчення закономірностей розвитку соціально-економічних систем дозволяє поєднати теоретичні знання з практичними інструментами для прийняття рішень. Це особливо важливо для фахівців, які працюють у сфері економіки, управління, планування та прогнозування. Розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем є ключовою компетенцією для сучасних фахівців. Це дозволяє ефективно аналізувати ринки, прогнозувати соціально-економічні тенденції та розробляти стратегії розвитку на різних рівнях – від локального до глобального. Вивчення цієї дисципліни сприяє усвідомленню принципів сталого розвитку, що є критично важливим для забезпечення балансу між економічним зростанням, соціальною справедливістю та екологічною стійкістю.

Метою вивчення дисципліни «Закономірності розвитку соціально-економічних систем» є формування у здобувачів комплексних знань та вмінь стосовно теоретико-методологічних засад розвитку соціально-економічних систем в сучасних економічних умовах.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- сформувати уявлення про сутність, структуру та типи розвитку соціально-економічних систем;

- розуміти основні засади розвитку соціально-економічних систем;

- розуміти концепцію діагностики середовища функціонування соціально-економічних систем;

- мати уявлення про особливості розвитку конкурентоспроможності соціально-економічних систем;

- розуміти основи управління організацією як соціально-економічною системою;

- сформувати уявлення про загальні засади управління розвитком регіональних соціально-економічних систем, реалізацію механізму формування та реалізації стратегії розвитку регіону;

- визначати перспективні напрями розвитку національних економічних стратегій соціально-економічних систем та глобальних стратегій розвитку соціально-економічних систем.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є соціально-економічна система як складне, багаторівневе та динамічне утворення, що охоплює економічні відносини, соціальні інститути, форми організації виробництва та управління, механізми розподілу й споживання ресурсів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є виявлення сутності, специфіки та механізмів функціонування і трансформації соціально-економічних систем на різних рівнях організації суспільного життя.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН1	ЗК1, СК6
РН2	ЗК3, СК5
РН3	СК8
РН4	СК6
РН9	СК6
РН10	СК6
РН11	СК8

де, ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність працювати в міжнародному контексті.

СК5. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

СК6. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей.

СК8. Здатність визначати нові тренди і тенденції розвитку соціально-економічних явищ і процесів, виявляти причинно-наслідкові зв'язки із застосуванням креативних технологій у здійсненні наукових досліджень.

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

РН2. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.

РН3. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН4. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу великих масивів даних та/або складної структури, спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи.

РН9. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.

РН 10. Застосовувати креативні технології та математичні методи і моделі при здійсненні наукових досліджень та виявленні причинно-наслідкових зв'язків і тенденцій розвитку економічних явищ та процесів.

РН 11. Пропонувати нові рішення в соціально-економічній сфері для забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку в новій світовій соціоекономічній реальності.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади функціонування та розвитку соціально-економічних систем

Тема 1. Сутність, структура та типологія моделей соціально-економічних систем

1.1. Соціально-економічні системи: поняття, основні характеристики, класифікація. Міжнародний, національний, регіональний, секторальний, організаційний вимір соціально-економічних систем.

Сутність категорії “система”. Основні характеристики системи. Типи систем. Становлення економічної науки (XVII-XVIII ст.). Розвиток соціальних наук (XIX ст.). Теорії систем (XX ст.). Сучасні підходи (кінець XX – XXI ст.). Основні компоненти соціально-економічної системи. Основні характеристики соціально-економічних систем. Міжнародний вимір. Національний вимір. Регіональний вимір. Секторальний вимір. Організаційний вимір.

1.2. Загальні засади функціонування соціально-економічних систем.

Сутність категорії “соціально-економічні системи”. Основні елементи соціально-економічних систем. Економічні компоненти. Соціальні компоненти. Політичні компоненти. Основні принципи функціонування СЕС. Ринкові механізми. Соціальна справедливість. Стійкий розвиток. Взаємодія компонентів. Приклади соціально-економічних систем.

1.3. Мікро та макросередовище функціонування соціально-економічних систем.

Суб'єкти мікросередовища. Взаємозв'язки між суб'єктами. Економічні чинники. Соціокультурні фактори. Технологічні аспекти. Правове середовище. Суб'єкти макросередовища. Взаємозв'язки між суб'єктами. Економічні чинники. Політичні фактори. Соціокультурні фактори. Технологічні фактори. Екологічні фактори. Правові фактори.

1.4. Засади сталого розвитку соціально-економічних систем.

Сталий розвиток соціально-економічних систем. Економічна сталість. Соціальна сталість. Екологічна сталість. Інституційна сталість. Системний підхід.

Тема 2. Основні засади стратегічного управління соціально-економічними системами

2.1. Поняття стратегічного управління соціально-економічними системами.

Сутність категорії “стратегія”. Сутність категорії “управління”. Сутність категорії “розвиток”. Сутність категорії “Стратегічний розвиток”. Сучасні тенденції в стратегічному розвитку. Інновації та цифровізація. Сталий розвиток. Глобалізація та міжнародна конкуренція. Гнучкість та адаптивність. Сутність категорії “стратегічне управління”. Сутність категорії “стратегічне управління соціально-економічними системами”. Основні риси соціально-економічних систем. Аналіз середовища і діагностика стану СЕС. Формування стратегічних цілей і пріоритетів. Розробка стратегії управління. Реалізація стратегії. Моніторинг і оцінка. Важливі аспекти стратегічного управління СЕС.

2.2. Еволюція концепції стратегічного управління соціально-економічними системами.

Сутність категорії “концепція”. Класичні моделі управління та їх застосування до соціально-економічних систем. Системний підхід і розвиток стратегічного мислення (1960-ті – 1980-ті). Концепція Ансоффа. Екологічна орієнтація і концепція сталого розвитку (1980-ті – 2000-ні). Ключові принципи концепції сталого розвитку. Глобалізація та інформаційна революція (1990-ті – 2000-ні). Сучасні підходи: інноваційність, гнучкість та управління змінами (2000-ні – сьогодні).

2.3. Стратегічне планування в системі стратегічного управління соціально-економічними системами.

Сутність категорії “прогнозування”. Основні характеристики прогнозування. Сутність категорії “планування”. Основні характеристики планування. Основні компоненти стратегічного планування. Переваги стратегічного планування. Виклики стратегічного планування. Значення стратегічного планування в системі стратегічного управління. Особливості стратегічного планування в системі стратегічного управління. Роль стратегічного планування в системі стратегічного управління. Місце стратегічного планування в системі стратегічного управління.

2.4. Діагностика середовища функціонування соціально-економічних систем.

Сутність категорії “діагностика середовища”. Основні етапи діагностики середовища функціонування соціально-економічних систем. PESTEL-аналіз. Основні компоненти PESTEL-аналізу. Процес проведення PESTEL-аналізу. Переваги PESTEL-аналізу. Обмеження PESTEL-аналізу. SWOT-аналіз. Основні компоненти SWOT-аналізу. Процес проведення SWOT-аналізу. Переваги SWOT-аналізу. Обмеження SWOT-аналізу. Значення діагностики середовища.

Тема 3. Стратегічний розвиток конкурентоспроможності соціально-економічних систем

3.1. Стратегічний потенціал соціально-економічних систем: сутність, елементи, фактори.

Сутність категорії “потенціал”. Сутність категорії “стратегічний потенціал”. Характеристика стратегічного потенціалу. Стратегічний потенціал соціально-економічної системи. Компоненти стратегічного потенціалу. Функції стратегічного потенціалу. Вимірювання та оцінка стратегічного потенціалу. Стратегічний потенціал та сталий розвиток. Елементи стратегічного потенціалу соціально-економічних систем. Взаємодія елементів стратегічного потенціалу. Фактори стратегічного потенціалу соціально-економічних систем. Класифікація факторів стратегічного потенціалу.

3.2. Сутність і роль конкурентних переваг у процесі стратегічного управління соціально-економічними системами.

Сутність категорії “конкурентні переваги”. Модель конкурентних сил Портера. Ресурсна теорія підприємства (RBV). Теорія динамічних можливостей. Роль конкурентних переваг у стратегічному управлінні соціально-економічними системами. Класифікація конкурентних переваг у стратегічному управлінні соціально-економічними системами. Джерела конкурентних переваг у соціально-економічних системах. Взаємодія конкурентних переваг із процесами стратегічного управління.

3.3. Типи конкурентних переваг соціально-економічних систем.

Цінова конкурентна перевага. Диференціація продукту або послуги. Інноваційна конкурентна перевага. Технологічна конкурентна перевага. Людський капітал як конкурентна перевага. Організаційна конкурентна перевага. Екологічна конкурентна перевага. Соціальна конкурентна перевага.

3.4. Методи аналізу конкурентних переваг соціально-економічних систем.

SWOT-аналіз. PESTEL-аналіз. П'ять сил Портера. Матриця BCG. Конкурентний бенчмаркінг. VRIO-аналіз. VRIO. Аналіз ланцюга вартості. Аналіз життєвого циклу галузі. Аналіз компетенцій.

Тема 4. Інституційне забезпечення розвитку соціально-економічних систем.

4.1. Роль економічних інститутів у функціонуванні та розвитку соціально-економічних систем.

Сутність категорії “економічні інституції”. Сутність категорії “формальні інституції”. Сутність категорії “неформальні інституції”. Роль економічних інститутів у забезпеченні стабільності соціально-економічних систем. Вплив економічних інститутів на економічний розвиток. Економічні інститути як механізми соціальної інтеграції. Економічні інститути як каталізатори змін у соціально-економічних системах. Типи економічних інститутів у соціально-економічних системах. Проблеми та виклики економічних інститутів у сучасних соціально-економічних системах.

4.2. Ієрархія і мережеві структури в інституціональній структурі соціально-економічних систем.

Сутність категорії “ієрархія”. Основні риси ієрархії. Функції ієрархії в соціально-економічних системах. Ієрархія в різних інституціональних структурах соціально-економічних систем. Роль ієрархії у розвитку соціально-економічних

систем. Переваги та недоліки ієрархічних структур. Сутність категорії “мережеві структури”. Основні характеристики мережевих структур. Роль мережевих структур у соціально-економічних системах проявляється у наступному. Переваги та недоліки мережевих структур. Приклади мережевих структур.

4.3. Ціннісні механізми рівноважного коригування інституційних перетворень.

Сутність категорії “інституційні перетворення”. Основні характеристики інституційних перетворень. Механізми інституційних перетворень. Основні елементи ціннісних механізмів. Виклики та обмеження ціннісних механізмів. Значення ціннісних механізмів для рівноважного коригування.

Змістовий модуль 2. Особливості функціонування та розвитку соціально-економічних систем різних рівнів

Тема 5. Управління організацією як соціально-економічною системою.

5.1. Економічна стратегія організації.

Сутність категорії “економічна стратегія організації”. Основна мета економічної стратегії. Ключові компоненти економічної стратегії. Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища. Види економічних стратегій. Стратегія та конкурентні переваги. Вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на формування економічної стратегії.

5.2. Процес вибору організаційної стратегії.

Основні етапи процесу вибору організаційної стратегії. Методи вибору організаційної стратегії.

5.3. Класифікація організаційних стратегій.

Класифікація стратегій по рівнях організації. Основні рівні стратегій в організації. Основні типи корпоративних стратегій. Типи бізнес-стратегій. Основні види функціональних стратегій. Основні аспекти операційної стратегії. Взаємозв'язок стратегій на різних рівнях. Класифікація стратегій по типу розвитку організації. Основні підтипи стратегії зростання. Підтипи стратегії стабілізації. Основні підтипи стратегії скорочення. Основні підтипи інноваційних стратегій. Основні підтипи стратегії глобалізації. Основні функціональні стратегії фірми. Ключові елементи маркетингової стратегії. Ключові елементи фінансової стратегії. Ключові елементи виробничої стратегії. Ключові елементи стратегії HR. Ключові елементи інноваційної стратегії. Ключові елементи логістичної стратегії. Ключові елементи інформаційної стратегії. Основні стратегії за М. Портером. Стратегія лідерства за витратами. Стратегія диференціації. Стратегія фокусування. Комбіновані стратегії. Основні класифікаційні групи стратегій за природою діяльності. Корпоративні стратегії. Конкурентні стратегії. Функціональні стратегії. Глобальні стратегії. Інноваційні стратегії. Класифікація стратегій за галузевими позиціями. Класифікація стратегій за специфікою галузі. Промислові стратегії. Торгові стратегії. Сервісні стратегії. Агрокомпанії. Класифікація стратегій за напрямками міжнародної діяльності. Класифікація стратегій за рівнем інтеграції. Класифікація стратегій за типами продуктів.

Класифікація стратегій за конкурентними перевагами. Класифікація стратегій за типом міжнародної експансії.

5.4. Реалізації стратегій у стратегічному управлінні організації. Управління опором змінами.

Визначення стратегічних цілей та завдань. Розробка плану дій. Визначення ресурсів і бюджетування. Організаційна структура і культура. Комунікація і залучення персоналу. Моніторинг і оцінка виконання. Коригування стратегії. Опір змінам. Розуміння природи опору змінам. Виявлення причин опору. Стратегія управління опором змінам. Моніторинг і коригування.

Тема 6. Управління розвитком регіональних соціально-економічних систем

6.1. Регіон як багатофункціональна і багатоаспектна соціально-економічна система.

Регіональна соціально-економічна система (РСЕС). Ключові компоненти РСЕС. Види регіональних соціально-економічних систем. Принципи функціонування регіональної соціально-економічної системи. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації стратегії розвитку регіону. Елементи організаційно-економічного механізму. Цілі та завдання регіонального розвитку. Організаційна структура управління регіоном. Моніторинг і контроль виконання стратегії. Інноваційна діяльність і технологічний розвиток. Етапи формування та реалізації стратегії розвитку регіону. Виклики та проблеми в реалізації стратегій регіонального розвитку. Вимоги до стратегічних планів регіонального розвитку. Основна мета стратегічного планування. Вимоги до змісту стратегічного плану. Вимоги до організаційної структури та управління планом. Вимоги до фінансування та економічного обґрунтування. Вимоги до екологічної та соціальної стійкості. Вимоги до моніторингу та оцінки реалізації стратегічного плану. Оцінка рівня соціально-економічного розвитку регіону. Мета та завдання оцінки соціально-економічного розвитку. Показники оцінки соціально-економічного розвитку регіону. Методи оцінки соціально-економічного розвитку. Етапи процесу оцінки соціально-економічного розвитку регіону.

6.2. Державне регулювання розвитку та безпеки регіональних соціально-економічних систем.

Державне регулювання соціально-економічних систем. Основні цілі державного регулювання соціально-економічних систем. Основні механізми державного регулювання соціально-економічних систем. Державне регулювання безпеки соціально-економічних систем. Ключові аспекти стратегічного управління в умовах децентралізації. Проблеми стратегічного управління в умовах децентралізації. Шляхи вирішення проблем стратегічного управління в умовах децентралізації. Вплив децентралізації на стратегічне управління.

6.3. Механізм інтеграційної взаємодії регіональних соціально-економічних систем.

Мета механізму інтеграційної взаємодії регіональних соціально-економічних систем. Основні принципи інтеграційної взаємодії. Компоненти механізму інтеграційної взаємодії. Основні форми інтеграційної взаємодії

регіонів. Інструменти інтеграційної взаємодії. Вплив інтеграційної взаємодії на соціально-економічний розвиток. Проблеми та виклики інтеграційної взаємодії. Шляхи вирішення проблем інтеграційної взаємодії.

Тема 7. Національні стратегії розвитку соціально-економічних систем

7.1. Визначення стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки.

Конкурентоспроможність країни. Основні етапи процесу визначення стратегічних орієнтирів. Основні принципи визначення стратегічних орієнтирів. Важливість стратегічних орієнтирів для розвитку національної економіки.

7.2. Особливості економічних стратегій розвинутих країн.

Основні особливості економічних стратегій розвинутих країн. Економічна стратегія США. Економічна стратегія Німеччини. Економічна стратегія Японії. Економічна стратегія Швеції.

7.3. Особливості формування стратегій розвитку країн транзитивної економіки.

Основні особливості економічних стратегій країн транзитивної економіки. Економічна стратегія Китаю. Економічна стратегія Польщі. Економічна стратегія України. Економічна стратегія Чехії. Економічна стратегія Угорщини. Економічна стратегія

7.4 Специфіка економічних стратегій країн, що розвиваються.

Основні особливості економічних стратегій країн, що розвиваються. Економічна стратегія Індії. Економічна стратегія Бразилії. Економічна стратегія Ефіопії. Економічна стратегія Нігерії. Економічна стратегія В'єтнаму. Економічна стратегія Мексики.

7.5. Стратегії макрорегіональних інтеграційних об'єднань.

Макрорегіональне інтеграційне об'єднання. Цілі макрорегіональних інтеграційних об'єднань. Основні характеристики стратегій макрорегіональних інтеграційних об'єднань. Європейський Союз (ЄС). Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Виклики макрорегіональних інтеграційних об'єднань. Перспективи розвитку макрорегіональних інтеграційних об'єднань.

Тема 8. Глобальні стратегії розвитку соціально-економічних систем

8.1. Стратегічні мотиви суб'єктів глобальної економічної діяльності та економічні інтереси її учасників.

Стратегічні мотиви. Економічні мотиви. Конкурентні мотиви. Соціальні та культурні мотиви. Політичні мотиви. Технологічні мотиви. Синергія і кооперація. Економічні інтереси держав. Економічні інтереси транснаціональних корпорацій (ТНК). Економічні інтереси міжнародних фінансових інституцій. Економічні інтереси міжнародних організацій. Економічні інтереси інституційних інвесторів. Економічні інтереси неурядових організацій.

8.2. Інституціоналізація глобального економічного середовища як засіб узгодження інтересів суб'єктів міжнародної економічної діяльності.

Інституціональні основи глобального економічного середовища. Міжнародні економічні організації. Світова організація торгівлі (СОТ).

Міжнародний валютний фонд (МВФ). Світовий банк. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Регіональні блоки та угоди. Європейський Союз. НАФТА/УМКС. АСЕАН. Механізми узгодження інтересів суб'єктів міжнародної економічної діяльності. Виклики та проблеми інституціоналізації.

8.3. Формування глобальної системи цивілізаційних та соціокультурних цінностей.

Цивілізаційні цінності. Формування глобальної системи цивілізаційних цінностей. Уніфікація та різноманітність. Інституційний вимір. Фактори, що впливають на формування глобальних цінностей. Конфлікти та діалог між цивілізаціями. Екологічна свідомість як глобальна цінність. Соціокультурні цінності. Формування глобальної системи соціокультурних цінностей. Фактори, що впливають на формування глобальної системи соціокультурних цінностей. Ключові елементи глобальної системи соціокультурних цінностей.

8.4. Глобальні економічні стратегії розвитку соціально-економічних систем та механізми їх реалізації.

Неоліберальна стратегія. Інклюзивний розвиток і стратегії сталого зростання. Інноваційно-орієнтована стратегія. Інноваційно-орієнтована стратегія. Європейський Союз (ЄС). ASEAN (Асоціація держав Південно-Східної Азії). NAFTA/USMCA (Північноамериканська зона вільної торгівлі). Глобалізація. Основні аспекти глобалізації. Економічні фактори. Основні аспекти економічних факторів. Соціальні чинники. Основні аспекти соціальних чинників. Екологічні чинники. Основні аспекти екологічних чинників. Технологічні чинники. Основні аспекти технологічних чинників. Політичні чинники. Основні аспекти політичних чинників. Культурні чинники. Основні аспекти культурних чинників. Інституційні механізми. Економічні механізми. Технологічні механізми. Соціальні механізми. Політичні механізми. Екологічні механізми.

Перелік практичних (семінарських) та / або лабораторних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) та / або лабораторних занять / завдань

Назва теми та завдання	Зміст
Тема 1. Семінарське заняття 1.	1. Сутність, зміст та етапи трансформації соціально-економічної системи. 2. Діалектика сутності поняття "розвиток соціально-економічних систем" 3. Концептуальні підходи до формування механізмів управління сталим розвитком соціально-економічної системи 4. Інформаційна складова механізму управління сталим розвитком соціально-економічної системи України. Підготовка презентацій за цими питаннями.
Тема 2. Практичне заняття 1.	Вирішення практичних завдань щодо діагностики середовища функціонування соціально-економічних систем з використанням PESTEL-аналізу та SWOT-аналізу.
Тема 2. Семінарське заняття 2.	1. Проблемні питання організації системи стратегічного планування соціально-економічного розвитку? 2. ТанDEM

	"синергізм та стратегізація" в сучасному управлінні соціально-економічними системами? Підготовка презентацій за цими питаннями.
Тема 3. Практичне заняття 2.	Вирішення практичних завдань з аналізу конкурентних переваг соціально-економічних систем з використанням відповідного інструментарію: п'ять сил Портера; матриця BCG; конкурентний бенчмаркінг; VRIO-аналіз; аналіз ланцюга вартості; аналіз життєвого циклу галузі; Аналіз компетенцій.
Тема 4. Практичне заняття 3.	Вирішення практичних завдань щодо аналізу ієрархічних та мережевих структур.
Тема 4. Семінарське заняття 3.	1. Економічні інститути як каталізатори змін у соціально-економічних системах. 2. Ієрархія в різних інституціональних структурах соціально-економічних систем. Підготовка презентацій за цими питаннями.
Тема 5. Практичне заняття 4.	Вирішення практичних завдань щодо вибору та побудови організаційної стратегії підприємства.
Тема 6. Практичне заняття 5.	Вирішення практичних завдань щодо оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіону.
Тема 6. Семінарське заняття 4.	1. Система цілей регіональної стратегії соціально-економічного розвитку. 2. Обґрунтування вибору економічної стратегії територіальної соціально-економічної системи. 3. Прогнозування як інструмент стратегічного планування соціально-економічного розвитку територіально-економічних систем. Підготовка презентацій за цими питаннями.
Тема 7. Практичне заняття 6.	Вирішення практичних завдань щодо аналізу національних стратегій розвитку соціально-економічних систем.
Тема 8. Практичне заняття 7.	Вирішення практичних завдань щодо аналізу глобальних економічних стратегій розвитку соціально-економічних систем.
Тема 8. Семінарське заняття 5.	1. Еколого-економічне регулювання природокористування в системі глобальних стратегій розвитку. 2. Стратегічний вимір впливу глобалізації на розвиток національної інноваційної системи. 3. Стратегії глобалізації сталого розвитку. Підготовка презентацій за цими питаннями.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Соціально-економічні системи: поняття, основні характеристики, класифікація. Міжнародний, національний, регіональний, секторальний, організаційний вимір соціально-економічних систем. 2. Загальні засади функціонування соціально-економічних систем. 3. Мікро та макросередовище функціонування соціально-економічних систем. 4. Засади сталого розвитку соціально-економічних систем. Підготовка до семінарського заняття.

Тема 2	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Поняття стратегічного управління соціально-економічними системами. 2. Еволюція концепції стратегічного управління соціально-економічними системами. 3. Стратегічне планування в системі стратегічного управління соціально-економічними системами. 4. Діагностика середовища функціонування соціально-економічних систем. Підготовка до практичного заняття. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка до тестування за темами 1-2.
Тема 3	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Стратегічний потенціал соціально-економічних систем: сутність, елементи, фактори. 2. Сутність і роль конкурентних переваг у процесі стратегічного управління соціально-економічними системами. 3. Типи конкурентних переваг соціально-економічних систем. 4. Методи аналізу конкурентних переваг соціально-економічних систем. Підготовка до практичного заняття. Підготовка до практичної контрольної роботи.
Тема 4	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Роль економічних інститутів у функціонуванні та розвитку соціально-економічних систем. 2. Ієрархія і мережеві структури в інституціональній структурі соціально-економічних систем. 3. Ціннісні механізми рівноважного коригування інституційних перетворень. Підготовка до практичного заняття. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка до тестування за темами 3-4. Підготовка до написання колоквиуму.
Тема 5	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Економічна стратегія організації. 2. Процес вибору організаційної стратегії. 3. Класифікація організаційних стратегій. 4. Реалізації стратегій у стратегічному управлінні організації. Управління опором змінами. Підготовка до практичного заняття.
Тема 6	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Регіон як багатофункціональна і багатоаспектна соціально-економічна система. 2. Державне регулювання розвитку та безпеки регіональних соціально-економічних систем. 3. Механізм інтеграційної взаємодії регіональних соціально-економічних систем. Підготовка до практичного заняття. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка до тестування за темами 5-6.
Тема 7	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Визначення стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки. 2. Особливості економічних стратегій розвинутих країн. 3. Особливості формування стратегій розвитку країн транзитивної економіки. 4. Специфіка економічних стратегій країн, що розвиваються. 5. Стратегії макрорегіональних інтеграційних об'єднань. Підготовка до практичного заняття. Підготовка до практичної контрольної роботи.
Тема 8	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: 1. Стратегічні мотиви суб'єктів глобальної економічної діяльності та економічні інтереси її учасників. 2. Інституціоналізація глобального економічного середовища як засіб узгодження інтересів суб'єктів міжнародної економічної діяльності. 3. Формування глобальної системи цивілізаційних та соціокультурних цінностей. 4. Глобальні економічні стратегії розвитку соціально-економічних систем та механізми їх реалізації. Підготовка до практичного заняття. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка до тестування за темами 7-8. Підготовка до написання колоквиуму. Підготовка до захисту індивідуального науково-дослідного завдання.

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та / або лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Тема 1, 2, 3), проблемна лекція (Тема 5, 6, 7, 8), лекція-діалог (Тема 4)).

Наочні (демонстрація (Тема 1-8)).

Практичні (практична робота (Тема 2-8), семінари-дискусії (Тема 1, 2, 4, 6, 8), презентація (Тема 1, 2, 4, 6, 8)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену (іспиту), диференційованого заліку або заліку. Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

для дисциплін з формою семестрового контролю залік – сумуванням всіх балів, отриманих під час поточно
го контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи: тестування (40 балів), письмові контрольні роботи (20 балів), колоквіуми (30 балів), комплексне індивідуально-дослідне завдання (10 балів).

Семестровий контроль: Залік.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Атаманюк Р. Ф. Соціальна економіка : навч. посіб. – Львів : Новий Світ-2000, 2020. – 203 с.
2. Безпалько О. В. Соціально-економічна безпека : навч. посіб. / О. В. Безпалько, А. Д. Бергер, Т. М. Березянко, О. І. Драган, Л. М. Мазник, А. О.

Левчук, О. М. Олійниченко, Л. І. Тертична, Н. М. Чеснік, О. А. Чигринець [За заг. ред. О. І. Драган]. – Київ : КРОНА, 2021. – 277 с.

3. Благун І. С. Статистичний аналіз і моделювання соціально-економічних об'єктів та процесів : підручник / Благун І. С. [та ін.] ; за ред. Кічора В. П. ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка", Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. — Львів : Растр-7, 2022.

4. Вінічук М. В. Економічна безпека держави : соціально-економічний вимір: навч. посіб. –Львів : Ліга-Прес, 2022. – 322 с.

5. Галушак М. П. Прогнозування соціально-економічних процесів : навч. посіб. – Тернопіль : ФОП Паляниця, 2021. – 160 с.

6. Тульчинська С. О. Стратегії розвитку соціально-економічних систем.: навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за освітньою програмою «Економіка і бізнес» спец. 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: С. О. Тульчинська. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 139 с.

7. Яцура В. В. Соціально-економічне прогнозування : навч. посіб. / В. В. Яцура, О. С. Сенишин, М. О. Горинь; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2020. – 410 с.

Додаткова

8. Білоус О. П. Розвиток соціально-економічних систем в геоекономічному просторі : монографія / [Білоус О. та ін. ; за ред. С. М. Співака] ; М-во освіти і науки України, Терноп. нац. техн. ун-т ім. І. Пулюя. – Тернопіль : Паляниця В. А., 2024. – 317 с.

9. Благун І. С. Моделювання та прогнозування соціально-економічних систем / І. С. Благун. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2024. – 289 с.

10. Зверяков М. І. Стратегування регіонального розвитку : теорія, методологія, концепція : монографія / Одеський національний економічний університет МОН України – Одеса : Атлант ВОІ СОІУ, 2021. – 241 с

11. Іванісов О. В. Діагностика середовища функціонування соціально-економічних систем / О. В. Іванісов, Р. О. Безугла // Сучасні тенденції та розвиток соціально-економічних систем : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 4 грудня 2024 р. : тези допов. – Харків: Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2024. – С. 264 – 266. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35062>.

12. Іванісов О. В. Підвищення соціальної безпеки України в умовах військового стану / О. В. Іванісов, В.М. Лугова, А.В. Семенченко [Електронний ресурс] // Scientific Research: Modern Challenges and Prospects : XX International scientific and practical conference (April 24-26, 2024). – Prague, Czech Republic. International Scientific Unity, 2024. – Р. 59 – 62. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32610>.

13. Лугова В. М. Роль соціальної економіки у сучасному суспільстві / В. М. Лугова, С.В. Мішина, Ю. В. Сотнікова // XX International scientific and practical conference «Scientific Research: Modern Challenges and Prospects» (April 24-26,

2024) Prague, Czech Republic. International Scientific Unity, 2024. – P. 50 – 54. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32421>.

14. Мішина С. В. Досвід соціально-економічного розвитку Сінгапуру: особливості та можливості застосування в Україні / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2024. – № 4. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32420>.

15. Chomać-Pierzecka, E., Stasiak, J. (2024). Domestic Tourism Preferences of Polish Tourist Services' Market in Light of Contemporary Socio-economic Challenges. In: Kavoura, A., Borges-Tiago, T., Tiago, F. (eds) Strategic Innovative Marketing and Tourism. ICSIMAT 2023. Springer Proceedings in Business and Economics. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-51038-0_52.

16. Izha M, Pachomova T, Lypach O, Yakubovskyi O, Akhlamov A. Modeling the cybersecurity of the socio-economic system under martial law. Financial Credit Act Probl Theory Pract [Internet]. 2023 Jun 30 [cited 2024 Dec 11];3(50):224-33. Scopus – Document Details. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4075>.

17. Tarasovych, L., & Yareмова, M. (2021). Coherence of Marketing Imperatives for Managing the Development of Socio-Economic Systems. Scientific Horizons, 24(7), 81-89. Scopus – Document Details. [https://10.48077/scihor.24\(7\).2021.81-89](https://10.48077/scihor.24(7).2021.81-89).

18. Theokritoff, E., van Maanen, N., Andrijevic, M. et al. Adaptation constraints in scenarios of socio-economic development. Sci Rep 13, 19604 (2023). Adaptation constraints in scenarios of socio-economic development | Scientific Reports <https://doi.org/10.1038/s41598-023-46931-1>.

19. Vlados, C.; Deniozos, N.; Chatzinikolaou, D.; Demertzis, M. Towards an Evolutionary Understanding of the Current Global Socio-Economic Crisis and Restructuring: From a Conjunctural to a Structural and Evolutionary Perspective. Res. World Econ. 2018, 9, 15–33. Scopus – Document Details <https://doi.org/10.5430/rwe.v9n1p15>.

Інформаційні ресурси

20. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI. https://zakon.rada.gov.ua/go/5067-17?utm_source=chatgpt.com.

21. Кодекс законів про працю України (КЗпП України). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

22. Регламент (ЄС) 2023/734 Європейського парламенту та Ради від 15 березня 2023 року. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/734/oj/eng>.

23. Policy Guide on Legal Frameworks for the Social and Solidarity Economy (OECD, 2023). URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/03/policy-guide-on-legal-frameworks-for-the-social-and-solidarity-economy_c0ffd018/9c228f62-en.pdf.